

Apstiprinu
Bauskas Centrālās bibliotēkas
Direktore M. Kuļikauska
2022. gada

**BAUSKAS NOVADA PAŠVALDĪBAS IESTĀDES
“BAUSKAS CENTRĀLĀ BIBLIOTĒKA”
KRĀJUMA ATTĪSTĪBAS KONCEPCIJA
2022.–2026.**

Bauskas Centrālā bibliotēka (turpmāk – Bibliotēka) ir Bauskas novada kultūras, izglītības un informācijas iestāde, kuras uzdevums ir:

- veidot un uzturēt mūsdienu prasībām atbilstošu informācijas krājumu, pievēršot uzmanību mainīgajām lietotāju vajadzībām;
- nodrošināt ikvienam Bibliotēkas lietotājam kvalitatīvus bibliotekāros un informacionālos pakalpojumus, veicinot to izglītības iespējas, konkurētspēju darba tirgū, saturīgu brīvā laika izmantošanu;
- sekmēt iedzīvotāju spēju orientēties plašajā informācijas piedāvājumu klāstā.

Bibliotēkas misija – būt par vienu no pamatakmeņiem vietējās kopienas dzīvē, lai radītu un pilnveidotu vidi ekonomiskajai, sociālajai, mūžizglītības un kultūras izaugsmei, nodrošinātu pieeju informācijai, zināšanām, pasaules kultūras mantojumam. Balstīties pagātnē, būt šodien un virzīties uz nākotni.

Bibliotēkas krājuma attīstības koncepcija (turpmāk – Koncepcija) izstrādāta balstoties uz Bibliotēku likuma 5. pantā noteikto kārtību krājuma komplektēšanā:

1. Bibliotēku krājumos esošie iespaiddarbi, elektroniskie izdevumi, rokraksti un citi dokumenti neatkarīgi no to autoru politiskās, ideoloģiskās, reliģiskās vai cita veida orientācijas vai informācijas, kas tajos ietverta, ir pieejami ikvienai personai bibliotēku noteiktajā kārtībā.
2. Bibliotēkas attiecībā uz krājumu veidošanu ir neatkarīgas. Tās nedrīkst ierobežot politiski, ideoloģiski vai reliģiski motīvi. Ierobežojumus bibliotēku krājumu veidošanā var noteikt tikai ar likumu.

Koncepcija izstrādāta, ņemot vērā Latvijas Nacionālās bibliotēkas “Krājuma veidošanas vadlīnijas Latvijas bibliotēkām”, Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumus Nr. 317 “Nacionālā bibliotēku krājuma noteikumi”, MK noteikumus Nr. 415 “Bibliotēku darbībai

nepieciešamā finansējuma normatīvi” un MK noteikumus Nr. 355 “Vietējās nozīmes bibliotēku tīkla darbības noteikumi”.

Bibliotēkas krājumu veido un papildina atbilstoši Bibliotēkas nolikumā noteiktajām funkcijām, uzdevumiem un Bibliotēkas krājuma komplektēšanas profilam.

Koncepcija nosaka, kā tiek īstenoti Bibliotēkas krājuma attīstības, krājuma kvantitatīvās un kvalitatīvās izpētes, krājuma pārbaudes, komplektēšanas un rekomplektēšanas procesi.

Krājuma komplektēšanas mērķi:

- mūsdienīgu informācijas iespēju pieejamības nodrošināšana ikvienam iedzīvotājam;
- ekonomiskās un sociālās attīstības veicināšana novadā;
- aktuāla, Bibliotēkas vajadzībām atbilstoša krājuma komplektēšana;
- mūžizglītības atbalstīšana;
- kultūras mantojuma un novadpētniecības krājuma saglabāšana un papildināšana.

Krājuma komplektēšanas uzdevumi

Krājuma veidošanas procesā Bibliotēkas lietotājiem nodrošināt:

- iespēju izmantot informāciju gan drukātā, gan elektroniskā formā;
- piekļuvi kultūrvēsturiskiem un novadpētniecības materiāliem;
- atbalstu formālai izglītībai un mūžizglītībai;
- konkurētspēju darba tirgū;
- iespēju saturīgi pavadīt brīvo laiku un atpūsties.

Galvenās lietotāju grupas:

- skolēni un studenti;
- strādājošie;
- nestrādājošie;
- seniori;
- pirmsskolas vecuma bērni,
- lietotāji ar īpašām vajadzībām.

Prioritātes krājuma komplektēšanā:

- uzzīņu resursi (vārdnīcas, enciklopēdijas, datubāzes u.c.);
- literatūra studiju atbalstam (pedagoģija, psiholoģija, ekonomika, jurisprudences u.c.);
- skolēnu mācību procesā nepieciešamā literatūra (Latvijas vēsture, dabaszinātnes, filozofija);
- latviešu oriģinālliteratūra;
- informācijas nesēji novadpētniecības krājumam – izdevumi, kas saistīti ar Bauskas novadu, personībām;
- literatūra bērniem un jauniešiem.

Bibliotēkas krājuma komplektēšanas noteicošais faktors ir Bibliotēkas lietotāju, visu vecumu un sociālo grupu lietotāju, vajadzību, interešu un pieprasījumu ievērošana un Bibliotēkas lietotāju nodrošināšana ar plašu grāmatu, periodisko izdevumu, audiovizuālo un elektronisko materiālu klāstu, ievērojot šādus **literatūras atlases kritērijus**:

- atbilstība lietotāju mērķgrupu vajadzībām un interesēm;
- izdevuma saturiskā kvalitāte;
- izdevuma kā avota zinātniskā, informatīvā vai mākslinieciskā vērtība;
- nozaru speciālistu vērtējums;
- valodas un reģionālais aspekts.

Paaugstināta pieprasījuma literatūru komplektē vairākos (3–4) eksemplāros.

Krājuma komplektēšanas avoti:

- Pirkumi:
 - informācijas nesēju vairumtirdzniecības uzņēmumi, grāmatu bāzes;
 - apgādi, izdevniecības;
 - grāmatu veikali;
 - izbraukuma tirdzniecība;
 - interneta grāmatnīcas u.c. resursi.
- Abonēšana.
- Dāvinājumi.
- Aizvietošana.
- Projekti, mērķprogrammas (dalība Valsts kultūrkapitāla fonda kultūras programmās u.c. projektos).

Krājuma apraksts:

Bibliotēkas krājums ir universāls un tiek veidots atbilstoši reģiona galvenās bibliotēkas statusam un lietotāju vajadzībām.

2020. gadā Bibliotēkai kā nodaļa tika pievienota Bauskas Bērnu bibliotēka. Bibliotēkas krājums tiek komplektēts tā, lai maksimāli apmierinātu arī bērnu un jauniešu mērķauditorijas vajadzības. Svarīgi ņemt vērā lietotāju pieprasījumus, lai krājums būtu daudzpusīgs un noderīgs gan mazākā vecumposma bērniem, gan jauniešiem. Liela vērība pievērsta kvalitatīvai nozaru, latviešu un tulkotai bērnu un jauniešu literatūrai, lai krājums atbilstu visu vecumu lietotāju interesēm. Bibliotēkā regulāri tiek sekots līdzi tam, lai krājumā būtu pietiekoši daudz izglītības iestāžu obligātās literatūras sarakstos esošās grāmatas.

Bibliotēkas krājumā nozīmīga vieta ir daiļliteratūrai, kas nodrošina gan izglītības, gan izklaides funkciju. Latviešu daiļliteratūru paredzēts iepirkt relatīva pilnīguma līmenī un vairākos eksemplāros.

Tematiski Bibliotēkas krājumu veido:

- sociālās zinātnes – 18%;
- vispārīgā nodaļa – 4,5%;
- daiļliteratūra – 34%;
- dabaszinātnes – 3%;
- medicīna – 3,5%;
- ģeogrāfija – 2%;
- tehnika – 6%;
- lauksaimniecība – 2,7%;
- māksla – 7,8%;
- literatūrzinātne – 3,5%;
- literatūra bērniem – 15%.

Finansējuma avoti

Bibliotēkas finansējumu krājuma komplektēšanā veido:

- Bauskas novada pašvaldības finansējums;
- dalība projektos, mērķprogrammās;
- juridisko un fizisko personu ziedojumi un dāvinājumi.

Dāvinājumu no privātpersonām

Bibliotēka pieņem grāmatu un citu izdevumu dāvinājumus, ja dāvinātājs piekrīt, ka dokuments tiks izmantots Bibliotēkā pēc tā nepieciešamības. Tas var tikt uzskaitīts Bibliotēkas krājumā, var tikt izmantots nolietota izdevuma aizvietošanai ar identisku no dāvinājuma. Bibliotēka patur tiesības saņemtos dāvinājumus nodot tālāk citām bibliotēkām vai nodot Depozīt bibliotēkai vai Apmaiņas krājumam.

Ja privātpersonas vēlas dāvināt grāmatas, krājuma organizācijas speciālists dodas arī pie dāvinātāja uz mājām, atlasot Bibliotēkai, pagastu bibliotēkām vai Depozīt bibliotēkai nepieciešamās grāmatas;

Pieņemšanas kritēriji:

- izdošanas laiks – pēdējos 3 gados izdotā literatūra, ja tā nav krājumā;
- aktualitāte – paaugstināta pieprasījuma literatūra;
- nolietojuma pakāpe – jauni vai mazlietoti izdevumi;
- valoda – pārsvarā latviešu, jaunākā daiļliteratūra arī angļu, krievu valodā.

Krājuma komplektēšanā tiek ievērotas šādas proporcijas:

- 50% – grāmatas;
- 24% – periodiskie izdevumi;
- 23,5% – e-resursi;
- audiovizuālie izdevumi;
- spēles, kartogrāfiskie izdevumi.

Krājuma rekomplektēšana (norakstīšana)

Dokumentu izslēgšana no Bibliotēkas krājuma notiek sistemātiski un plānveidīgi. Katru gadu tiek veikta resursu izvērtēšana, atlase un materiālu norakstīšana visās Bibliotēkas struktūrvienībās. Izvērtēšana tiek veikta pēc kritērijiem:

- dokumenta fiziskais stāvoklis;
- cirkulācijas biežums;
- dokumenta izdošanas vecums un tā saturiskā atbilstība mūsdienīga krājuma prasībām.

Krājuma rekonplektēšanas iemesli:

- noliekti iespieddarbi, kuri lietošanas procesā kļuvuši turpmākai izmantošanai nederīgi;
- novecojuši pēc satura;
- liekie dubleti un iespieddarbi, kas iekļauti Bibliotēkas apmaiņas krājumā vai nodoti depoizbibliotēkai;
- nozaudēti iespieddarbi brīvas pieejas apstākļos vai trūkstošā krājuma pārbaudē (inventarizācijā)
- iespieddarbi, kas nav atgūstami lietotāju vainas dēļ;
- lietotāju nozaudēti, bet aizvietoti.

Abonēto preses izdevumu glabāšana

- žurnāli – 3 līdz 5 gadi. Pieprasītus mākslas, literatūras un rokdarbu žurnālus glabā ilgāk, piemēram, Bibliotēkā ir pieejami visi žurnāla “Karogs” numuri kopš tā izdošanas sākuma;
- laikraksti – 3 gadi;
- laikraksts “Bauskas Dzīve” – bez termiņa, visi gadi.

Bibliotēkas krājuma attīstības pamatprincipi

1. Bibliotēka kā kultūras, izglītības un informācijas iestāde nodrošina informācijas pieejamību katram Bauskas novada iedzīvotājam.
2. Veidojot daudzveidīgu krājumu un elektronisko dokumentu piegādi, jānodrošina visdažādākās informacionālās vajadzības, dažādi viedokļi.
3. Bibliotēka pamatā komplektē iespieddarbus latviešu valodā, kā arī svešvalodās: angļu, krievu, vācu un nedaudz – lietuviešu valodā, ja ir pieprasījums – arī citās svešvalodās. Daiļliteratūru komplektē arī krievu valodā, jo pēc tās joprojām ir lietotāju pieprasījums. Krievu valodā gadā vidēji iepērk 3–4% no visiem jaunieguvumiem. Katru gadu nedaudz iepērk arī daiļliteratūru angļu valodā. Nozaru izdevumus angļu valodā nekomplektē, jo lietotājiem pieejama elektronisko grāmatu daudzozaru pilnteksta datubāze *eBook Academic Collection (EBSCOhost)*.
4. Bibliotēkas krājums ir universāls, tematiski krājuma veidošanā tiek aptvertas visas zinātņu nozares, atšķiras tikai komplektēšanas intensitāte.

5. Padziļināti komplektē tādas nozares kā:
 - pedagogija un psiholoģija;
 - ekonomika;
 - mārketinga, menedžmenta, sabiedriskās attiecības;
 - juridiskā literatūra;
 - Latvijas vēsture;
 - latviešu oriģinālliteratūra;
 - izdevumi bērniem un jauniešiem.
6. Pēc dokumentu veidiem tiek komplektētas:
 - grāmatas;
 - periodiskie izdevumi;
 - audiovizuālie izdevumi.
 - elektroniskie dokumenti un datubāzes
 - spēles bērniem;
 - kartogrāfiskie izdevumi.
7. Bibliotēkas krājumā nozīmīga vieta ir daiļliteratūrai, kas nodrošina gan izglītības, gan izklaides funkciju. Tā sastāda aptuveni 35–40% no Bibliotēkas krājuma.
8. Līdztekus abonētajām datubāzēm “Letonika.lv”, “News.lv”, “Nozare.lv”, Bibliotēkā pieejama *EBSCOhost* daudzozaru e-grāmatu, e-žurnālu un citu e-resursu datubāzu platforma, kas sastāv no vairākām pilnu tekstu un apskatu datubāzēm.
9. Krājuma attīstība balstās uz mērķtiecīgu dažādu lietotāju grupu informācionālo vajadzību apmierināšanu:
 - mācību un studiju veicināšanu;
 - tālākizglītības atbalstīšanu;
 - ikdienišķas informācijas un uzziņu ieguvī;
 - visu vecuma grupu lasītāju aktivitāšu veicināšanu;
 - kulturālā mantojuma, zinātnes un mākslas attīstību;
 - izglītības iestāžu atbalstīšanu;
 - uzņēmējdarbības attīstības veicināšanu.
10. Bibliotēkā veido speciālu krājuma daļu – novadpētniecības izdevumu krājumu, kurā tiek vākti materiāli par Bauskas novadu un tā iedzīvotājiem.
11. Kā reģiona galvenā bibliotēka, Bibliotēka seko novada bibliotēku krājuma kvalitātei, sniedzot gan praktisku, gan konsultatīvu palīdzību.

12. Bibliotēka veido Bauskas novada publisko un izglītības iestāžu bibliotēku elektronisko kopkatalogu.

Depozīt bibliotēka un apmaiņas krājums

Depozīt bibliotēkas galvenās funkcijas:

- nodrošināt Bibliotēkas mazpieprasītās krājuma daļas saglabāšanu;
- garantēt Depozīt bibliotēkas krājumā esošo informācijas nesēju pieejamību visiem Bauskas novada bibliotēku lietotājiem.

Depozīt bibliotēkas krājumā ir pieejami:

- mazpieprasīti informācijas nesēji ar zinātnisku, kultūrvēsturisku vai māksliniecisku vērtību (arī ar potenciālo), kā arī reti izdevumi;
- dažāda satura dubleti;
- informācijas nesēji, kas nav pieejami citās novada publiskajās bibliotēkās.

Apmaiņas krājumā sakrāti dažādu gadu izdevumi, kurus Bibliotēkai dāvinājušas privātpersonas no savām grāmatu kolekcijām un kuri nav fiziski nolietoti un joprojām nav zaudējuši savu vērtību. To veido nozaru un daiļliteratūra latviešu un krievu valodās.

Mērķis – piedāvāt iespēju Bauskas novada bibliotēkām saņemt grāmatas sava krājuma papildināšanai vai nolietoto grāmatu aizvietošanai ar tieši tādām pašām jaunām grāmatām.